

Lövslybekämpning för bättre skogar

För att förbättra av lövslybekämpning i den
25 hektar stora lövslybekämpningsområdet
i Skinnkattebergs skog, utförs lövslybekämpning
med hjälp av helikopter. Detta innebär att
skogen blir bättre för skogen och att skogen
blir bättre för skogen.

Skogen är en viktig del av skogen och
skogen är en viktig del av skogen. Detta innebär
att skogen blir bättre för skogen och att skogen
blir bättre för skogen.

Inom detta område utföres spridningen någon dag
under augusti/maj

Bekämpningsmedel: Gullviks 2,4-D ester
Registreringsnummer: 2209

Besprutningen görs med helikopter

Upplysningar lämnas av skogens förvaltare
(se nedan)
och hälsövernämnden i Skinnkattebergs kommun

Skinnkattebergs revir
716 92 LÖVSLYBEKÄMPNING TEL 0222 - 261 83

Debatten som skärpte naturhänsynen och ledde fram till miljöcertifieringen

Om vi upplever dagens debatt om skog och skogsbruk som intensiv så var den sannolikt ännu intensivare på 1970-talet. Idag är den tämligen akademisk medan kritiken mot storskogsbruket på den tiden var mer folkligt förankrad. Några årtionden senare blev det svenska skogsbruket en internationell fråga.

DEBATTEN HADE INLETTS redan på 1960-talet då det pastorala Astrid Lindgren-landskapet med betande kor i björkhagar, i rask takt försvann när småjordbruk som blivit överflödiga lades ner och ägorna planterades igen med gran. I början av 1970-talet kritiserades skogsbruket för sina metoder vilket triggade igång en debatt som med olika intensitet pågått ända sedan dess. Debatten initierades av massiva protester mot flygbesprutningar med herbicider mot lövsly. Den tog sin början med att en person som hanterat fenoxisyror hade avlidit. Senare visade det sig att det inte berodde på preparaten, men debatten var då redan igång. I pressen drogs paralleller med herbicid-användningen i Vietnamkriget. Därefter kom kritiken även att handla om skogsgödsling, hyggesplöjning, DDT-användning, skogsdikning, plantering av främmande trädslag och ett ifrågasättande av kalhyg-gesskogsbruk som skogsbruksmetod.

Kritiken mot kalhyggen var av skiftande karaktär: Att landskaps-bilden förändrades, att det inte skulle gå att få tillbaka skog på de stora hygena och att de stora maskinerna orsakade svåra skador på marken.

Skogsnäringen hade svårt att ta till sig av den hårda kritiken och reagerade mot att pekas ut som en allvarlig miljöfara eller ”ägna sig åt vandalism”. Vanliga argument i försvaret av trakthyggesbruket var att:

- Kalavverkning är ekologiskt rätt för det efterliknar den naturliga störningen skogsbrand.
- Vi skogsmän har valt vårt yrke för att vi är naturintresserade, lita på att det vi gör är rätt för naturen, vi kan det här bäst.
- Skogsbruket är så viktigt för Sveriges ekonomi, därför måste vi tillämpa rationella metoder.
- Skogsbruk är naturvård.

MÅNGA SKOGSMÄN KÄNDE SIG NOG personligen påhoppade av kritiken. De såg sig som framtidsmän som stod för ”modernitet”, inte minst genom sina insatser för att omföra stora arealer ”restskogar” till växtliga ungskogar.

Per Simonsson är ekolog och har arbetat med naturvårdsfrågor i skogen hela sitt yrkesverksamma liv. Mellan 1976 och 1992 var han anställd på länsstyrelsen i Västernorrland och arbetade därefter på SCA Skog fram till 2017. Per disputerade 2016 vid SLU med en avhandling om debatten och införandet av olika naturvårdsåtgärder i det svenska skogsbruket.

Bilden på vänstersidan.

Lågt flygande helikoptrar och flygplan som duschade ungskogarna med lövbekämpningsmedlet Hormoslyr väckte en aldrig tidigare skadad ilska mot skogsbruket på 1970-talet.

Foto: Leif Öster.

Kerstins man dör i cancer 1977, 53 år gammal. I byn Jutis dör ytterligare sex människor som jobbat i skogen.

DEN NORRBÖTTNISKA BYN TÖMS PÅ FOLK OCH BLIR KÄND

Människor började klagat över sjukdomar och död. "Det var som en epidem."

Enligt en undersökning som gjorts av en arbetsgrupp för informationsfrågor har det visat sig att många av de som dött i Jutis by hade arbetat i skogen. Detta har lett till en omfattande debatt om skogsbrukets påverkan på människors hälsa.

SOM "ÅNKORNAS BY" I SVENSKA OCH UTLÄNDSKA MEDIER

Enligt en undersökning som gjorts av en arbetsgrupp för informationsfrågor har det visat sig att många av de som dött i Jutis by hade arbetat i skogen. Detta har lett till en omfattande debatt om skogsbrukets påverkan på människors hälsa.

Rubriker och bilder som dessa var vanliga på 1970-talet när debatten om den kemiska lövslybekämpningen i skogsbruket var som mest intensiv. De här båda uppslagen är dock hämtade från en specialbilaga med rubriken Den stora giftskandalen, som tidningen Expressen publicerade 2015.

SKOGSNÄRINGEN TOLKADE KRITIKEN MOT skogsbruket och kalhyggena som framför allt ett informationsproblem. Man ansåg att naturvårdskraven var diffusa och resultatet av ett allmänt tyckande medan de själva stod för fakta. Man menade att om bara allmänheten kände till skogsbrukets metoder och förstod att det skulle komma upp ny skog på kalhyggena, så skulle man acceptera dem. Det ledde till att skogsbruket gemensamt bildade en arbetsgrupp för informationsfrågor och att man anordnade möten för journalister för att förklara hur man arbetade.

Allmänhetens reaktion mot kalhyggen bedömde skogsbruket till stor del handlade om estetiska värden, som att landskapsbilden förfulades. En viss självkritik från skogsbruket var då man framhöll att kalhyggena borde kunna göras mindre och mer estetiskt tilltalande.

En som ville ta tag i problemen var Mårten Bendz, rektor för Skogshögskolan. Han ansåg att det saknades en professur i miljöanpassat skogsbruk och arbetade därför politiskt i frågan. Det lyckades, efter en motion i riksdagen tillträdde Lars Kardell

professuren i miljöanpassat skogsbruk år 1973. Ett av många uppdrag som han fick var att tillsammans med en ung Hans-Jöran Hildingsson (idag ordförande i Skogshistoriska Sällskapet) genomföra en studie av hyggesutläggning i delar av Höga Kusten-området i Västernorrland. I studien visade man skisser på hur hyggen skulle kunna utformas för att bättre smälta in i landskapet. Slutsatserna som de kom fram till var att i storskalig terräng är stora hyggen bättre än små, att man inte ska lämna träd som silhuetter på åsar och höjdryggar och att inte göra raka hyggeskanter.

Ett annat uppdrag som Lars Kardell fick var att upprätta en "naturvårdsinriktad skogsbruksplan" för Skuleskogen i Ångermanland. Efter att ha vistats i Skuleskogen en hel sommar och åkt skidor på vintern kom han 1977 med förslaget att hela området borde skyddas som nationalpark. Vi som arbetade på länsstyrelsen var så "hemmablinda" att vi inte hade en tanke på att området skulle kunna bli nationalpark. Men år 1984 invigdes Skuleskogens nationalpark av kungen och idag besöks området av nästan 100 000 personer årligen.

DEN OMFATTANDE KRITIKEN MOT KALHYGGEN gjorde att de började ifrågasättas även från politiskt håll. Det ledde till att jordbruksdepartementet tillsatte en utredning med uppgift att utreda kalhyggens inverkan på miljön. Dess betänkande 1974 klargjorde tydligt den officiella hållningen att trakthyggeskogsbruk var den lämpligaste skogsbruksmetoden. Utredningen gav förslag på olika former av naturhänsyn som t ex "att lämna kvar träd eller trädgrupper för att bryta monotonin i ensartade landskap eller för att undvika back i horisontlinjen". Utredningens förslag på naturhänsyn var i huvudsak inriktad på att ta estetisk hänsyn men även att man skulle spara boträd för vissa fåglar samt torra träd. Vidare föreslogs att det skulle bli anmälningsplikt för kalhyggen och att en allmän aktsamhetsregel om naturhänsyn skulle införas i skogsvårdslagen. Dessa förslag antogs av riksdagen vilket innebar att skogsvårdslagen ändrades från och med den 1 juli 1975. I lagens portalparagraf skrevs in att hänsyn skall tas till naturvårdens intressen och det infördes en anmälningsplikt för hyggen större än 0,5 hektar, vilken fortfarande gäller.

SAMTIDIGT SOM HYGGESDISKUSSIONEN PÅ 1970-TALET främst handlade om estetisk hänsyn började vissa forskare oroa sig för vad som hände med skogens fauna och flora. Biologerna Ingemar Ahlén, Torleif Ingelög och Bengt Ehnström arbetade i slutet på 1960-talet på olika institutioner på dåvarande Skogshögskolan. De betraktade skogsbruket ur en annan aspekt än de som var skogligt utbildade. De tre "fann" varandra i en gemensam syn på skogsbruket, att det inte tog någon naturhänsyn och att det behövde förändras. De ansåg också att den kunskap som trots allt fanns inte nådde ut till de som arbetade i fält. Utan större kostnader skulle man till exempel kunna lämna torrakor – vilket inte gjordes.

INGEMAR AHLÉN, TORLEIF INGELÖG OCH BENGT EHNSTRÖM publicerade 1975 en artikel i Svenska Naturskyddsföreningens årsbok under titeln *Bevarande av vilda djur och växter – forskning om hotade och missgynnade arter*

Böckerna Faunavård och Floravård av Ingemar Ahlén och Torleif Ingelög visade för första gången tydligt att många skogslevande arter för illa på grund av den tidens skogsbruksmetoder. Men framförallt visade de vad som kunde göras för att minska problemen.

Hyggesbilder som denna väckte en enorm opinion mot de skogsbruksmetoder som i media gjordes synonyma med skövling. Idag är det lätt att hålla med. Bild: SCA.

i skogsmark. De föreslog där ett arbetssätt som nästan är identiskt med hur skogsbruket och myndigheterna arbetar med naturvård idag:

1. Artvisa räddningsaktioner för enskilt hotade arter.
2. Ett riksomfattande nätverk av större och mindre skyddade områden med god ekologisk och geografisk täckning.
3. Anpassningar i normala skogsbruket.

En betydelsefull del i utvecklingen av naturhänsynen var den kompetensuppbyggnad som skedde genom Skogshögskolans/SLU:s forskning. Naturvårdsforskningen genererade till exempel flera disputerade forskare som sedan kom ut i samhället och fick viktiga roller i utvecklingen av naturhänsynen. En av dem är Börje Pettersson som disputerade på mellanspett och sedan blev Skogsstyrelsens första naturvårdsbiolog. Senare anställdes han som naturvårdsansvarig på STORA/Bergvik. En annan är Gustaf Aulén som disputerade på vitryggig hackspett och därefter blev generalsekreterare på Sveriges Ornitologiska Förening för att sedan arbeta med naturvårdsfrågor på Södra.

ÅR 1978 TILLSATTES EN NY SKOGSUTREDNING som föreslog kraftigt ökad skogsproduktion genom bland annat omfattande gödsling, dikning och användande av främmande trädslag. Samtidigt föreslog den en ny skogsvårdslag.

Naturskyddsföreningen var mycket kritisk till utredningen och menade att man inte beaktat flora- och faunavårdsaspekterna tillräckligt mycket.

Men sedan en ny skogsvårdslag trädde i kraft 1980 hade naturhänsynen för första gången ändå fått en egen paragraf i Skogsvårdslagen, § 21. Det kom dock snabbt kritik från naturvårdssidan som framhöll att en markägare flagrant kunde bryta mot naturvårdsföreskrifterna utan rättsliga påföljder.

Trots den nya naturvårdsparagrafen tog det lång tid innan den började tillämpas. En uppföljning av kvaliteten på naturhänsynen enligt 21§ Skogsvårdslagen gjordes efter några år av Katarina Eckerberg på SLU. Den gav besked om att hänsynen var obefintlig på nästan hälften av de studerade hyggerna. Mer utbildning, bättre traktplanering och fler naturvårdsspecialister inom skogsbruket föreslogs som åtgärder för att förbättra kvaliteten. Tidningen Skogens ledare stöttade Katarinas tankar och skrev: *Sköter vi inte naturvården nöjaktigt har vi svårt att argumentera för att få arbeta med effektiva metoder i skogsbruket.*

INGEMAR AHLÉN GAV 1977 ut boken *Faunavård – Om bevarande av hotade djurarter i Sverige*. I den gavs exempel på negativa konsekvenser av den typ av skogsbruk som tillämpades i Sverige. Den innehåller också förslag på småbiotoper som skogsbruket bör ta hänsyn till, till exempel bäckraviner, alkärr och bergsbranter. Här finns också råd om detaljhänsyn vid avverkning, till exempel att man bör spara torrträd, hålträd och gamla lövträd.

När Skogsstyrelsen fick kännedom om boken och dess innehåll ville man starta ett samarbete med SLU. Detta resulterade i att man tillsammans tog fram handboken "Faunavård i skogsbruket" och påbörjade en mängd utbildningar både externt och internt. Boken blev en stor framgång och kom att i fem upplagor tryckas i inte mindre än 29 000 exemplar. Engagemanget i faunavårdsboken var förmodligen ett strategiskt beslut från Skogsstyrelsens ledning. Kanske kunde generaldirektör Bo Hedström, som jurist och med bakgrund från Regeringskansliet, se på skogsbruket från ett bredare perspektiv än många andra på myndigheten.

Samarbetet mellan Skogsstyrelsen och SLU fortsatte. Skogsstyrelsen gav under 1980-talet ut sju handböcker i fauna- och floravård.

Ett avgörande steg i naturvårdsarbetet var när trojkan Ingemar Ahlén, Torleif Ingelög och Bengt Ehnström tog initiativ till att bilda "Databanken för hotade arter" år 1984. Naturvårdsverket var medfinansier från starten. Databanken permanentades 1990 och bytte fem år senare namn till ArtDatabanken. Idag har man ett 80-tal anställda.

UNDER 1980-TALET VAR KRITIKEN OMFATTANDE mot Skogsstyrelsens arbete med att ge bidrag för att avverka de glesa och lågproducerande så kallade 5:3-skogarna. I södra Sverige var många av dessa skogar tidigare trädbevuxna hagmarker som vuxit igen med lövträd och som med tiden hade utvecklats till höga naturvärden. Skogsstyrelsen ville därför identifiera 5:3-skogar som hade höga naturvärden och som inte skulle

En av många demonstrationer mot skogsbruket på 1970-talet. Här är det fältbiologer som år 1974 vill lagstifta mot kalhyggen och sätta stopp för åkerplanering och monokulturer.

Foto: Bertil Brunnegård.

Den tyska tidningen Der Spiegel publicerade i september 1993 en artikel riktad mot nord-amerikanskt och finskt skogsbruk men fick ändå stort genomslag i Sverige. Några månader senare gjorde Axel Springer Verlag och tre andra tyska papperskunder gemensam sak med Greenpeace och krävde "kahlschlagfreies papier" – kalhyggesfritt papper. Aktionen påskyndade utan tvekan processen mot miljöcertifieringen av det svenska skogsbruket.

ges bidrag för att avverkas. Man föreslog en inventering av särskilt känsliga miljöer för sällsynta växter och djur. Detta hörsammades och 1990/91 omfördelades 2 miljoner kronor från anslaget att avveckla 5:3-skogar till att inventera "särskilt värdefulla skogsmarksbiotoper som kan hysa sällsynta växter och djur". Detta var starten på nyckelbiotopsinventeringen.

Vid samma tid genomfördes också Skogsstyrelsens Rikare Skog-kampanj som omfattade både ståndortsanpassning och flora- och faunahänsyn. Den beräknas ha nått cirka 100 000 personer och innebar att den generella naturhänsynen fick ett brett genomslag.

INVENTERINGEN AV NYCKELBIOTOPER startade 1993 och pågick till 1998. Den omfattade bara småskogsbrukets marker medan storskogsbruket förväntades inventera själva. Skogsstyrelsen fick omskola sina planläggare till nyckelbiotopsinventerare och någon menade att Skogsstyrelsen "satte bocken till trädgårdsmästare". En kompletterande och fördjupad inventering genomfördes åren 2001–2006. Därefter har nyckelbiotoper bara registrerats i samband med ärendehandläggningar.

Från början definierades nyckelbiotoper som "skogsområden där man finner eller har stark förväntan att finna akut hotade, sårbara, sällsynta eller hänsynskrävande arter. Dessa arter kallas också rödlistade arter".

I början på 2000-talet kom omfattande kritik från skogsbruket på definitionen av nyckelbiotop, eftersom den kunde tolkas så att alla skogar med rödlistade arter är nyckelbiotoper. Noggranna inventeringar av rödlistade arter i produktionsskogar i norra Sverige hade visat att rödlistade arter inte var så ovanliga, utan förekom mer eller mindre i alla skogar. När någon hade hittat en rödlistad art kom därför ofta begäran om att området skulle klassas som nyckelbiotop. En ny handbok kom 2005 och i denna var definitionen bredare: *En nyckelbiotop är ett skogsområde som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysiska miljö idag har mycket stor betydelse för skogens flora och fauna. Där finns eller kan förväntas finnas rödlistade arter. Undantagna är arter med utpräglat landskapsekologiska krav, till exempel fåglar och större däggdjur*". Den nya definitionen innebar ingen förändring i arbetssättet, men förtydligade hur man hela tiden hade arbetat.

Idag finns cirka 100 000 nyckelbiotoper registrerade i Skogsstyrelsens databaser omfattande cirka 480 000 hektar på produktiv skogsmark. Genom att nyckelbiotopsbegreppet i slutet 1990-talet togs in i standarderna för skogscertifiering fick det en mycket vidare betydelse än vad som var avsikten när inventeringarna påbörjades.

DE STÖRRE SKOGSBOLAGEN BÖRjade PÅ 1990-TALET arbeta med naturvårdsfrågor i landskapsperspektiv och upprätta så kallade ekologiska landskapsplaner. En första idé om hur man skulle kunna arbeta presenterades av en grupp forskare under Per Angelstams ledning 1990. En fråga var bland annat om olika värdekärnor skulle sammanbindas med korridorer. Lars-Olof Österström, förvaltare på DomänSkog, tog initiativ till det så kallade Särnaprojektet, där ideella naturvårdare till stor del inventerade skogarna för att hitta värdekärnor.

En skogspolitisk utredning tillsattes 1990 och kom med sitt be-

tänkande 1992. Denna föreslog omfattande förändringar i skogspolitiken och skogsvårdslagstiftningen. Riksdagen hade redan 1991 antagit ett övergripande mål om att *"Den biologiska mångfalden och genetiska variationen skall säkerställas. Växt- och djursambällena bevaras så att i landet naturligt förekommande växt- och djurarter ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser i livskraftiga bestånd"*. Inför beslutet om en ny skogsvårdslag föreslog Naturskyddsföreningen att det skulle bli skärpta och biologiskt mera funktionella allmänna hänsynsregler och att det skulle finnas naturvårdsregler med straffansvar. Den nya skogsvårdslagen började gälla 1994 och i denna jämställdes produktions- och miljömålet med varandra. Mycket av detaljregleringarna vad gäller virkesproduktion togs bort. Föreskrifterna till naturvårdsparagrafen, 30§, fick en tydlig inriktning mot att bevara växter och djur medan skrivningarna om estetisk hänsyn till stor del försvann.

DEN NYA LAGEN INNEBAR ATT NATURHÄNSYN skulle tillämpas på alla avverkningar. Ganska snart kom kritik från skogsbrukshåll på detta och förslag om att istället koncentrera naturvårdsåtgärderna till vissa områden medan man på andra skulle bedriva ett intensivare skogsbruk. Skogsstyrelsens ekologer menade däremot att i Sverige är det en bättre modell att kombinera skogsbruk och naturvård på all skogsmark och att komplettera detta med reservat.

Miljörörelsen ansåg att de förändringar som hade skett inom skogsbruket på 1980-talet var för små. De sökte därför stöd hos utländska köpare av svenska skogsprodukter för kraven på ökad hänsyn. Miljöorganisationen FURA (Fjällnära Urskogars RäddningsAktion) uppmanade 1991 till bojkott av produkter som kom från företag som avverkade i fjällnära skog. Bojkotthotet ledde till att bolagen stoppade alla sina avverkningar i fjällnära skogar.

En som tidigt såg möjligheten i att utnyttja marknadskrafterna för att få förändringar i skogsbruket var Karin Beland-Lindahl, som tidigare arbetat för Naturskyddsföreningen. Hon samarbetade tidigt med miljöorganisationer utanför Sverige och såg sprängkraften i att skapa ett internationellt konsumenttryck. Hon var en av initiativtagarna till det boreala nätverket Taiga Rescue Network som bildades 1992.

Björn Hägglund som var VD på STORA Skog 1991–98 berättar att bakgrunden till certifieringen var kritiken mot skogsbruket och att bolagen förgäves hade försökt berätta hur man arbetade utan att bli lyssnad på: *Det fungerade inte att bara annonsera om hur bra vi var. Vi kom fram till att enda sättet är att någon annan säger det. Viktigt var att Tetra Pak som var vår största kund var tydliga mot oss. Man kände sig hotade och sa åt oss att göra någonting.*

Sedan de stora skogsbolagen certifierats enligt FSC 1998 och några år senare också enligt PEFC anslöt sig allt fler skogsägare och företag. Efterlevnaden kontrollerades av externa miljörevisorer. Bilden togs då Björn Österlöf, Svensk Skogscertifiering genomförde miljörevision i Åkers Styckbruks skogar.

Foto: Lars Klingström.

Miljöorganisationerna tog direktkontakt med köpare av skogsprodukter i Europa. Det resulterade år 1993 i att tyska Greenpeace började ställa krav på "kahlschlagfreies papier". Man fick med sig Axel Springer Verlag och tre andra stora papperskunder i Tyskland. Kravet framfördes på en välbesökt presskonferens i Hamburg. De efterföljande diskussionerna mellan skogsföretagen och de tyska pappersköparna ledde till

att dessa backade på kravet om kalhyggesfritt skogsbruk *"förutsatt att skogens mångfald av djur och växter inte påverkas"*.

SÅ SMÅNINGOM KOM MAN TILL EN PUNKT där pappersköparna frågade vad man egentligen kunde kräva av papperstillverkarna.

– Till exempel frågade Springer konkret varifrån virke som användes i deras papper inte fick komma, berättar Karin Beland-Lindahl. Här hade vi i Taiga Rescue Network bra svar genom våra inventeringar. Däremot blev det ett dilemma för oss att precisera hur skogsbruket skulle bedrivas. Då är man inne på det som några år senare blev certifieringsregler.

FOREST STEWARDSHIP COUNCIL (FSC) bildades 1993 och är en oberoende, internationell medlemsorganisation som med sitt certifieringssystem arbetar för ett miljöanpassat, samhällsnyttigt och ekonomiskt livskraftigt brukande av världens skogar. FSC:s idé kom från virkeshandlare i östra USA som ville handla med virke från tropiska skogar på ett etiskt sätt. Organisationen består av tre olika kammare: miljö-, sociala- och ekonomiska kammaren. FSC har internationella, övergripande kriterier som gäller i alla länder. Dessa har sedan preciserats i nationella skogsbruksstandarder. Ett första utkast till svensk standard presenterades av Naturskyddsföreningen och WWF 1995. En brett sammansatt arbetsgrupp för att utveckla standarden bildades 1996. Den första svenska FSC-standarderna blev klar 1998.

Korsnäs var först i Sverige att certifiera sig enligt denna standard. Gunnar Johansson som var skogsskötselchef på Korsnäs berättar om hur man tidigare blivit nedkallade till Tetra Pak i Lund, som var en av Korsnäs största kunder.

– De var missnöjda med att det var så mycket bråk kring det svenska skogsbruket och gjorde klart för oss att vi var tvungna att bete oss på ett, i deras kunders ögon vettigt sätt. Man såg FSC-certifiering som ett sätt att komma förbi den kritik som riktades mot Tetra Pak.

DET ÄR UPPEBART ATT OLIKA SKOGSFÖRETAG kände olika tryck på att certifiera sitt skogsbruk beroende på vem som var köpare av skogsprodukterna. Björn Andrén som var skogsdirektör i MoDo Skog/Holmen

Skog 1997–2010 har aldrig förstått varför skogsnärningen blev så uppskrämda av köpare som Springer i Tyskland:

– Om man i Europa inte ville köpa papper eller massa från Sverige, Norge eller Finland var skulle man då köpa? Inte heller fanns det något speciellt konsumenttryck, det är något som miljösidan hittade på när man skapade FSC. Jag inser dock att certifiering är ett väldigt bra kommunikationsmedel.

Skogsstyrelsen hade under 1980-talet och början av 1990-talet spelat en avgörande roll för utvecklingen av naturhänsynen i det svenska skogsbruket. Den rollen förlorade man genom att inte vara en part i utvecklingen av de olika certifieringsstandarderna. Maria Norrfalk som var generaldirektör på Skogsstyrelsen när certifieringssystemen utvecklades i slutet på 1990-talet berättar:

– Skogsbruket var tydliga med att Skogsstyrelsen inte skulle blanda sig i certifieringsprocessen. Och det var viktigt för oss att inte göra detta. Inventeringen av nyckelbiotoper var ett regeringsuppdrag, medan certifieringen är marknadssystem och de bör inte blandas ihop med varandra.

Sammanfattning

Under den period som den här artikeln handlar om genomgick det svenska skogsbruket stora förändringar. Skogen var inte längre bara den svenska statens, ägarnas och skogsmännens angelägenhet. Nu gjorde sig också allmänhetens och de internationella kundernas röster gällande.

De mer naturanpassade metoder som då började införas var resultatet av flera samverkande faktorer. Olika händelser kuggade i varandra och drev utvecklingen framåt. Ofta handlade det om att ”rätt” personer träffades vid ”rätt” tillfälle. Men också om enskilda personers förmåga att tänka ”utanför boxen” och våga ta i sin samtids ögon ibland okonventionella beslut.

Idag är det ingen som ifrågasätter vare sig satsningen på naturhänsyn eller de internationella certifieringssystem som då infördes.

Driven av allt tydligare forskningsrapporter om tillståndet för den biologiska mångfalden i världen fortsätter utvecklingen mot än mer miljöanpassade metoder. Därtill kommer också de aspekter som allt mer måste beaktas på grund av den pågående klimatförändringen. ■

Det var inte bara i norra Sverige som kalhyggerna var stora och helt kala. Hyggen av den här modellen var regel i Kolmården ännu vid 1990-talets början.

Foto: Bo Backström.

Underlaget till den här artikeln är dels analyser av artiklar i tidskrifterna *Skogen* och *Sveriges Natur*, dels djupintervjuer med 21 personer som var verksamma i utvecklingen av naturhänsynen från 1970-talet och fram till millennieskiftet.

Mer läsning:
Naturhänsyn i skogsbruket – avgörande händelser och viktiga personer bakom utvecklingen. SLU Rapport Skog 2021:1
Naturhänsyn vid avverkning – Debatten och drivkrafterna 1968–2003. SLU Fakta Skog Nr 3, 2015.